

Štandardný operačný postup pre lekársku genetiku počas pandémie COVID-19 pre ambulantnú starostlivosť

Vydané v súlade s uznesením vlády Slovenskej republiky č. 113 zo dňa 15. marca 2020 a Opatrením Úradu verejného zdravotníctva SR pri ohrození verejného zdravia č. OLP12595/2020 účinného od dňa 15.05.2020, prijatým z dôvodu vyhlásenia mimoriadnej situácie na území Slovenskej republiky v súvislosti s pandemiou ochorenia COVID-19

Lekári – klinickí genetici so špecializáciou v špecializačnom odbore lekárka genetika, ktorí poskytujú špecializovanú ambulantnú starostlivosť (ďalej len „klinickí genetici“) poskytujú zdravotnú starostlivosť v štandardných ordinačných hodinách schválených príslušným samosprávnym krajom.

1. Poskytujú zdravotnú starostlivosť v zmysle Koncepcie odboru, odborných odporúčaní hlavného odborníka a pri súčasnom dodržiavaní protiepidemických opatrení pre zabránenie šírenia infekcie a ohrozenia zdravia pacientov, ich zákonných zástupcov a zdravotníckych pracovníkov.

2. Každý pacient (alebo jeho zákonný zástupca), ktorý potrebuje konzultáciu alebo vyšetrenie pre **zdravotný problém**, telefonicky alebo inou dištančnou formou kontaktuje ambulanciu za účelom informácie a objednania vyšetrenia na konkrétny dátum a hodinu.

2.1 V rámci manažmentu poskytovania zdravotnej starostlivosti pacientom sa postupuje v súlade s bariérovou protiepidemickou ochranou tak, aby do čakárne, pokiaľ je to možné, nemali voľný prístup pacienti / rodičia bez predchádzajúceho telefonického dohovoru. Je žiaduce, aby bol minimalizovaný kontakt s osobami bez dôkladnej epidemiologickej a osobnej anamnézy, preto je vhodné zabezpečiť kontrolovaný vstup do priestorov čakárne (v prípade zdravotníckych zariadení požiadať prevádzkovateľa o zabezpečenie tohto opatrenia).

2.2 Ak pacienti prídu na vyšetrenie bez predchádzajúcej telefonической konzultácie, na vstupných dverách musí byť oznam s telefónnym číslom ambulancie, aby bola umožnená telefonická konzultácia návštevy v ambulancii. Dôležité sú taktiež zverejnené aktuálne inštrukcie pre pacientov o podmienkach návštevy ambulancie.

3. U všetkých pacientov, ktorí potrebujú zdravotnú starostlivosť, zdravotnícky pracovník najskôr vykoná **epidemiologické triedenie** na základe „triediacich otázok“:

a) Bolo Vaše dieťa, Vy alebo iná Vám blízka osoba v kontakte s osobou s potvrdenou infekciou koronavírusom alebo podozrivou z infekcie koronavírusom v ostatných 14 dňoch?

b) Je Vaše dieťa, Vy alebo iná Vám blízka osoba v nariadenej karanténe? (nariadenej RÚVZ alebo na základe opatrení vlády SR).

c) Má Vaše dieťa, Vy alebo iná Vám blízka osoba príznaky infekcie dýchacích ciest?

3.1 Podľa odpovedí a získaných informácií sa klinický genetik rozhodne pre možnosť konzultovať pacienta prostredníctvom telemedicíny (telefón, mail, internet a pod.) alebo je nutné vyšetrenie a konzultácia za osobnej účasti pacienta. Navrhnutý postup dohodne s pacientom /rodičmi a dohodnú termín a hodinu pre návštevu ambulancie.

3.1.1 Ak klinický genetik posúdi potrebu osobného klinického vyšetrenia, je pri vyšetrení odporúčané minimalizovať kontakt zdravotníckych pracovníkov so sprevádzajúcimi osobami: dieťa a jeden rodič môžu vstúpiť len s nasadenou bariérovou ochranou tváre (rúško, v krajnom prípade šatka a pod.), rodič a dieťa pri vyšetrení nesmú používať respirátor s výdychovým ventilom). Ak sa preukáže, že má sprevádzajúca osoba respiračnú infekciu, nebude jej umožnený vstup do priestorov ambulancie. Pri vstupe do ambulancie sestra dohliadne na dôkladné umytie si rúk podľa poučenia, prípadne aplikuje alkoholový dezinfekčný prostriedok na ruky. Pri vyšetrení zdravotnícki pracovníci používajú ochranné prostriedky bariérovej ochrany podľa Opatrenia ÚVZ SR prípadne štandardného postupu MZ SR: rúško, jednorazové rukavice, prípadne ochranu očí. Po vyšetrení je vykonaná dôkladná dezinfekcia povrchov podľa epidemiologických usmernení. Pre dojčatá si rodič prinesie vlastné jednorazové podložky. Lekár pracuje so základnými ochrannými prostriedkami (minimálne rúško a rukavice). Na základe dostupných informácií v literatúre je možné rúško použiť opakovane, ak je objektívny akútny nedostatok ochranných prostriedkov. Podmienkou je, že zdravotník neprichádza do kontaktu s osobami s respiračnou infekciou (čo je zabezpečené triedením) a rúško je suché a nepoškodené. S ostatným odpadom naložia zdravotnícki pracovníci podľa Opatrenia Úradu verejného zdravotníctva SR (ďalej len „Opatrenia ÚVZ SR“).

3.2 Ak je ktorákolvek z „triediacich“ otázok pozitívna: klinický genetik spravidla navrhne odklad návštevy ambulancie, nakoľko väčšina pacientov odoslaných do ambulancie lekárskej genetiky nepredstavuje urgentné stavy. V prípade neodkladných situácií ako sú : geneticky rizikové tehotenstvo, konzílium novorodenca , konzílium v zdravotníckom zariadení, indikácia neodkladného genetického vyšetrenia a pod. postupuje individualizovane a s dôrazom na dodržanie ochranných hygienických opatrení

4.6. Pri prevádzke je všeobecne dôležité dbať na zvýšenú hygienu podľa usmernenia UVZ, mať k dispozícii osobitne vyhradenú nádobu na infekčný odpad, dezinfikovať miesta, kde dochádza k častému styku pacientov a zdravotníckeho personálu, ako sú kľučky, operadlá a bočnice stoličiek, toalety. Vhodné je často vetrať priestory ambulancie i čakární

Algoritmy jednotlivých situácií:

A.COVID -19 negatívny pacient, je pacient s dokázaným COVID-19 negatívnym testom. Aj u takéhoto pacienta je potrebná opatrnosť a dodržiavanie základných hygienických opatrení na strane pacienta: rúško, dezinfencia rúk ev. rukavice , objednanie na určitú hodinu, dodržiavanie odstupu v čakárni. Na strane zdravotníckych pacientov je to práca s rúškou, rukavicami, dezinfencia priestorov dotyku po skončení návštevy. Ak je potvrdenie o COVID-19 negativite staršie ako 10 dní považujeme osobu za COVID-19 neurčitú a vždy sa vykoná pred vstupom do ambulancie epidemiologické triedenie.

B. COVID -19 susp. pacient . Ak sa podľa triediacich otázok zaradí pacient/osoba do tejto skupiny, teda ak má nejaké klinické príznaky infekcie a konzultuje sa možnosť návštevy ambulancie lekárskej genetiky, tak sa jej odporučí kontaktovať praktického lekára alebo RÚVZ za účelom rozhodnutia a testovaní. Osoba s akútnou infekciou nemá prístup na vyšetrenie v ambulancii lekárskej genetiky a odporúča sa jej kontaktovať ambulanciu po vyliečení, ev po vykonaní testovania s negatívnym výsledkom. Akútne konzultácie sa podľa možností vykonávajú prostredníctvom telemedicíny.

C.COVID-19 v karanténe . Ak sa podľa triediacich otázok zaradí pacient/osoba do tejto skupiny, teda ak má nejaké klinické príznaky infekcie a konzultuje sa možnosť návštevy ambulancie lekárskej genetiky, tak sa jej odporučí kontaktovať praktického lekára alebo RÚVZ za účelom rozhodnutia a testovaní. Osoba s akútnou infekciou nemá prístup na vyšetrenie v ambulancii lekárskej genetiky a odporúča sa jej kontaktovať ambulanciu po vyliečení, ev po vykonaní testovania s negatívnym výsledkom. Akútne konzultácie sa podľa možností vykonávajú prostredníctvom telemedicíny. Ak osoba nemá klinické príznaky a nebolo jej určené testovanie, tak po ukončení karantény sa triediace otázky preveria znova a ak sú negatívne môže sa dohodnúť termín vyšetrenia.

D.COVID-19 netestovaný pacient , bez pozitivity v otázkach epidemiologického triedenia .

Aj u takéhoto najbežnejšieho pacienta je potrebná opatrnosť a dodržiavanie základných hygienických opatrení na strane pacienta: rúško, dezinfencia rúk ev. rukavice , objednanie na určitú hodinu, dodržiavanie odstupu v čakárni. Na strane zdravotníckych pacientov je to práca s rúškou, rukavicami, dezinfencia priestorov dotyku po skončení návštevy.

E. COVID-19 pozitívny pacient. Pre oblasť lekárskej genetiky platí, že takéhoto pacienta je možné vyšetriť až po vyliečení. Ak by sa predsa vyskytla potreba klinického vyšetrenia, alebo častejšie odberu vzorky na genetické vyšetrenie pre nemožnosť odkladu a akútnu potrebu vyšetrenia, tak sa odber vzorky ,ev. vyšetrenie vykoná tak ako u každého iného pacienta s COVID-19 pozitivitou. D održia sa všetky hygienické predpisy pre takúto situáciu.

Vypracoval: MUDr. František Cisarík, CSc., hlavný odborník MZ SR pre lekársku genetiku